

Vejen Kommune

Landdistriktsstrategi 2023

Vejen KOMMUNE

Indhold

Ny strategi.....	3
Landdistrikter i Vejen Kommune	4
Lokalrådene og deres rolle.....	4
Landdistrikterne i det politiske system.....	5
Fakta om Vejen Kommunes landdistrikter.....	6
Fordeling af alder og køn i kommunens landdistrikter.....	7
Erhverv og arbejdspladser i landdistrikterne.....	9
Vejen Kommunes landdistriktsstrategi.....	10
Indsatsområde 1: Natur, klima og energi.....	11
Indsatsområde 2: Hverdagslivet.....	12
Indsatsområde 3: Boliger, byggegrunde og boformer.....	13
Indsatsområde 4: Kommunikation og samarbejde.....	14
Lokale udviklingsplaner.....	15
Næste skridt.....	15

Ny Strategi

Den nye landdistriktsstrategi afløser den nuværende landdistriktspolitik og -strategi, der blev vedtaget i 2017. Strategien sætter fokus på indsatser, som kan fastholde og videreudvikle gode og levedygtige lokalsamfund, både nu og fremover. Strategien skal sikre gode rammevilkår, så det både er godt at bo og arbejde i kommunens landdistrikter.

Strategien er udarbejdet af landdistriktsudvalget i samarbejde med kommunens 21 lokalråd fra landdistrikterne. Strategien omhandler fire indsatsområder:

**Natur, klima
og energi**

Hverdagslivet

**Boliger, byggegrunde
og boforme**

**Kommunikation
eksternt og internt
samarbejde**

Med vedtagelsen af en ny landdistriktsstrategi ønsker Vejen Kommune at understøtte lokalsamfundenes nutidige og fremtidige udvikling og sammenhængskraft. Dette vil ske gennem de fire indsatsområder. Under hvert indsatsområde er der i samarbejde med lokalrådene udarbejdet underemner, som muliggør handling, målbarhed og løbende evaluering.

Politisk, lægger strategien sig primært op ad byrådets ambition inden for bæredygtighed og fællesskaber. Disse to begreber udgør to ud af i alt fem pejlemærker, som byrådet har som politisk retning.

Landdistrikter i Vejen Kommune

Lokalrådene og deres rolle

I Vejen Kommune er der på lokalt initiativ oprettet lokalråd i kommunens 21 mindre lokalsamfund (og i de tre centerbyer, som dog ikke indgår i denne strategi). Den geografiske opdeling følger med enkelte undtagelser de gamle sognegrænser.

Vejen Kommune ser lokalrådene som repræsentanter for hvert sit lokalområde og er derfor den direkte forbindelse mellem kommunen og lokalsamfundene. Et lokalråd kan ses som en overordnet paraplyorganisation, der sikrer dialog mellem lokalsamfundets forskellige foreninger og varetager lokalområdets interesser overfor kommunen.

Lokalrådene er sammensat på forskellig vis. Flertallet har haft et valg blandt byens borgere, eksempelvis ved afholdelse af borgermøde, mens andre vælger, at lokalrådet består af repræsentanter fra det lokale foreningsliv. Vejen Kommune har ingen formelle krav til, hvordan et lokalråd sammensættes. Dette skyldes, at lokalrådene i Vejen Kommune er opstået som en græsrodsbevægelse og denne lokale drivkraft ønskes bibeholdt. Som udgangspunkt skal lokalrådet dog være sammensat på baggrund af et valg og/eller sammensat af repræsentanter for lokalområdets foreninger. Dermed sikres en lokal opbakning til lokalrådets arbejde og hjemmel til at kunne tale på lokalområdets vegne. Ligeledes skal lokalrådet have vedtægter og være registreret som en forening.

Et lokalråd kan blandt andet:

- Have det overordnede ansvar for udformning og udmøntning af den lokale udviklingsplan
- Samle lokalområdets holdninger og idéer i en fælles vision
- Skabe synergi og samarbejde mellem de mange lokale foreninger
- Nedsætte arbejdsgrupper omkring lokale projekter

- Blive inddraget i kommunale processer, som har betydning for livet i landdistrikterne
- Arrangere sociale arrangementer, der sikrer sammenhold og fællesskab

Da den gældende landdistriktspolitik (fra 2017) skulle udformes, udsprang indsatsområderne fra lokalrådenes udviklingsplaner, som de havde udarbejdet året forinden. De lokale udviklingsplaner gav et godt indblik i, hvordan hverdagen leves rundt omkring i kommunens landdistrikter, hvad der blev arbejdet for lokalt, og hvilke muligheder og begrænsninger, der er for samarbejde internt i lokalsamfundet og eksternt med andre lokalsamfund og kommunen som helhed.

For mange af lokalrådene er disse udviklingsplaner i dag forældede og det er derfor udvalgets ambition, at der på baggrund af den nye landdistriktsstrategi udarbejdes en køreplan for nye lokale udviklingsplaner. Det skal også denne gang være frivilligt at udarbejde en udviklingsplan, men de lokalråd, der ønsker at lave en ny udviklingsplan, kan dermed denne gang hente inspiration i strategiens fire indsatsområder.

Landdistrikterne i det politiske system

Vejen Kommunes byråd nedsatte i 2014 et Landdistriktsudvalg, som er forankret under Økonomiudvalget. Landdistriktsudvalget er et §17, stk. 4 udvalg, hvilket betyder, at det er et midlertidigt udvalg, som nedsættes til at varetage særlige opgaver. I dette tilfælde er opgaven at understøtte og bidrage til udviklingen i Vejen Kommunes landdistrikter. Dette skal ske dels ved at fremme udmøntningen af indsatsområder under landdistriktspolitikken og dels ved at sikre, at det sker i samarbejde og dialog mellem lokalsamfund, borgere og kommune.

Landdistriktsudvalget havde hovedansvaret for udarbejdelsen af landdistriktspolitikken og -strategien fra 2017, i tæt samarbejde med lokalrådene. Det blev derfor også skrevet ind i kommissoriet for det nuværende landdistriktsudvalg, at udvalget igen havde ansvar for udarbejdelse af en ny strategi på landdistriktsområdet. Den skulle udarbejdes i relation til byrådets politiske indsatsområder for hele Vejen Kommune.

Landdistriktsudvalget yder hvert år et tilskud til lokalrådene i de 21 mindre lokalsamfund samt giver tilsagn til projekter under den kommunale landdistriktspulje. Landdistriktsudvalget er opstået, fordi der var et ønske fra kommunens lokalråd om at være tættere på de politiske beslutninger.

Kommunens lokalråd er repræsenteret i udvalget ved seks lokalrådsmedlemmer, som hver især repræsenterer flere lokalsamfund fra samme geografiske område og er valgt af de øvrige lokalrådsmedlemmer. Foruden lokalrådsmedlemmerne består Landdistriktsudvalget af fem byrådsmedlemmer, som repræsenterer de politiske udvalg, der arbejder med forhold i landdistrikterne.

Udvalgets sammensætning sikrer, at der sker en videndeling både blandt de politiske udvalg og blandt kommunens lokalråd og deres bagland. Alle har mulighed for at fremsætte emner til dagsorden. Erhverv & Plan har sekretariatsbetjeningen. Landdistriktsudvalget ophører ved slutningen af valgperioden. Det nyvalgte byråd skal dernæst beslutte, om der skal være et tilsvarende udvalg for den kommende fireårige valgperiode.

Fakta om Vejen kommunes landdistrikter

I landdistrikterne bor der masser af engagerede borgere, der vil deres lokalsamfund det bedste. Landdistrikterne er indbydende med deres åbne vidder, gode naboskaber og nærhed til såvel natur, services og arbejdspladser via stisystemer og en veludbygget infrastruktur. Halvdelen af kommunens borgere bor udenfor de fire større byer, enten i en af de små lokalbyer eller i det åbne land.

I 2020 blev der i forbindelse med et nyt tema i kommuneplanen om 'Strategisk planlægning for landsbyer' udarbejdet en analyse af kommunens landsbyer¹. Analysen blev lavet af Hjortkjær Strategisk Rådgivning og Real Dania i samarbejde med Vejen Kommune. Analysen indeholder kortlægning af demografiske og geografiske forhold i Vejen Kommune, en civilsamfundskortlægning og en gennemgang af foreslåede målsætninger, delmål og virkemidler. Analysen indgik som del af en workshop, der blev holdt sammen med lokalrådene. Formålet med denne workshop var at få lokalrådenes inputs til afsnittet om 'Strategisk planlægning for landsbyer' der nu ses i den gældende kommuneplan.

De mange forskellige landsbyer i kommunens landdistrikter spiller en vigtig rolle i, at kommunen når sin målsætning om at blive 44.000 indbyggere. Befolkningsudviklingen viser dog de seneste tyve år en flytning mod kommunens hovedbyer, og analysen fra 2020 viser dette, om end i begrænset omfang. I flere af byerne er der snarere tale om status quo end en generel befolkningsnedgang.

¹Publikationen er tilgængelig online på Vejen Kommunes hjemmeside

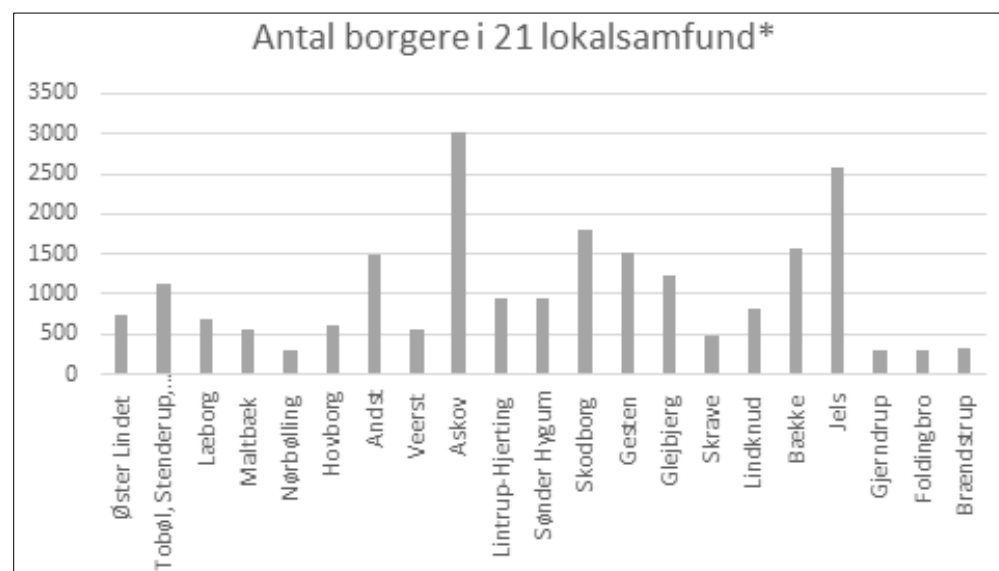
Fordeling af alder og køn i kommunens landdistrikter

Befolkningstallet i Vejen Kommune er pr. 2. januar 2023 på 42.936 indbyggere. Zoomer vi ind på demografien i de 21 lokalsamfund, som landdistriktsstrategien vedrører, viser der sig følgende tal, se tabellen nedenfor.

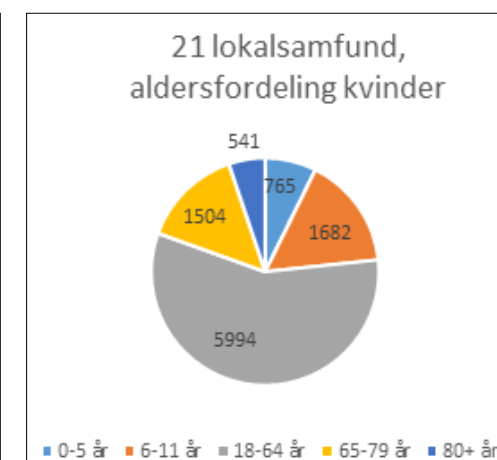
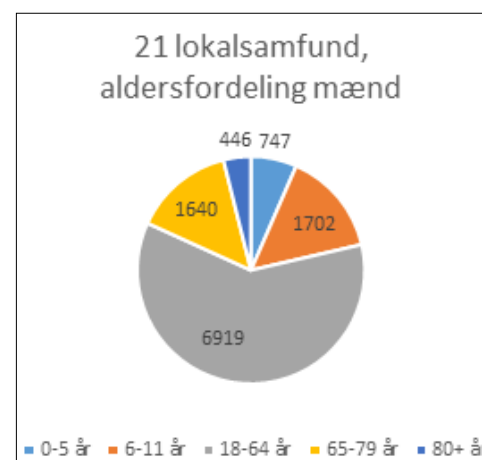
Der er stor forskel i indbyggertallet i de 21 lokalområder. Den store variation i indbyggertal betyder blandt andet, at lokalsamfundene varierer i både størrelse og udseende, fra helt små lokalsamfund med under 200 indbyggere til

større lokalbyer med over 2000 indbyggere. Disse store forskelle skal der tages højde for i udmøntningen af landdistriktsstrategiens indsatsområder.

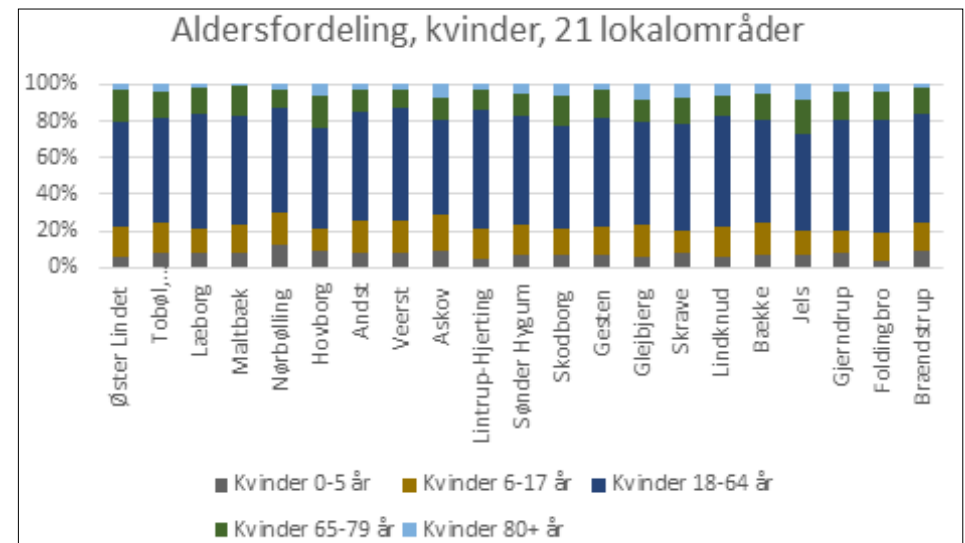
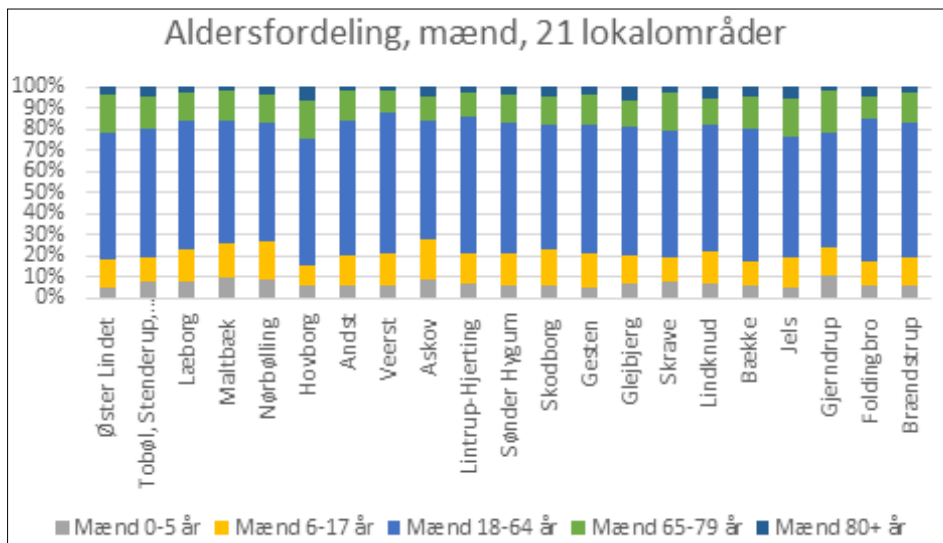
Til trods for, at befolkningsudviklingen viser, at der sker en flytning mod kommunens hovedbyer, skal det stadig være muligt at bosætte sig overalt i kommunen. Der arbejdes i 2024 med en ny bolig- og bosætningsstrategi, hvor lokalrådene og landdistriktsudvalget vil blive inddraget i processen.

*Tal dækker over hele sognet og ikke kun landsbyen
Kilde: Vejen Kommune

Kilde: Vejen Kommune

Kilde: Vejen Kommune

Erhverv og arbejdspladser i landdistrikterne

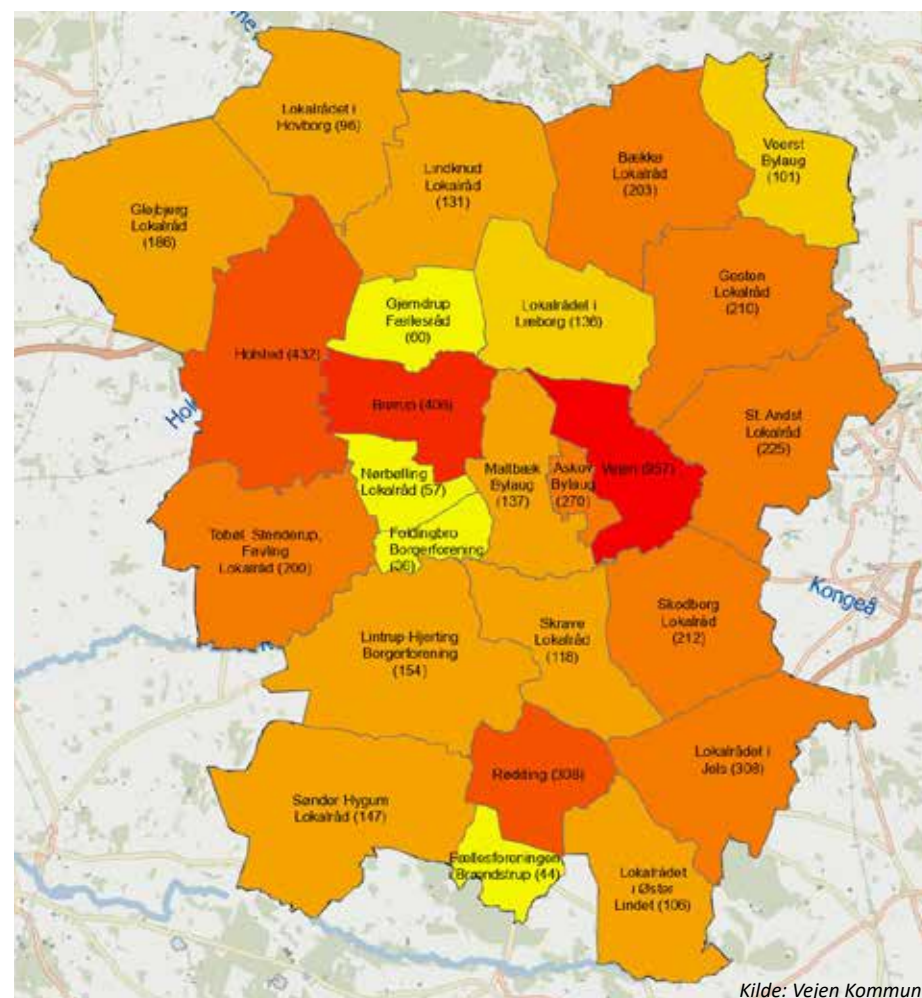
Udover, at der skal være gode rammer for at bo og leve i kommunens landdistrikter, skal der også være gode rammer for erhvervsudvikling. Nedenstående tabel viser antal virksomheder i hvert lokalområde, samt antal arbejdspladser.

Lokalråd	Antal Virksomheder*	Antal Arbejdspladser
Øster Lindet	106	133
Tobøl, Stenderup, Føvling	200	354
Læborg	136	87
Maltbæk	137	233
Nørboilling	57	42
Hovborg	96	182
St. Andst	225	291
Veerst	101	63
Askov	270	329
Lintrup-Hjerting	154	259
Sønder Hygum	147	146
Skodborg	212	484
Gesten	210	247
Glejbjerg	186	225
Skrave	118	164
Lindknud	131	180
Bække	203	296
Jels	308	560
Gjerndrup	60	53
Foldingbro	36	23
Brændstrup	44	47

* Virksomheder er beregnet ud fra CVR-numre. Følgende er fravalgt: 'Dødsbo', 'Fonde og andre selvejende institutioner', 'Forening', 'Forening med begrænset ansvar', 'Frivillig forening', 'Primærkommune', 'Folkekirkelige Institutioner', 'Erhvervsdrivende fond', 'Øvrige virksomhedsformer'.

Kilde: Vejen Kommune

Antal arbejdspladser (tal i parentes):

Kilde: Vejen Kommune

Vejen Kommunes Landdistriktsstrategi

Med vedtagelsen af en ny landdistriktsstrategi ønsker Vejen Kommune at understøtte lokalsamfundenes nutidige og fremtidige udvikling og sammenhængskraft. Dette vil ske gennem fire indsatsområder:

**Natur, klima
og energi**

Hverdagslivet

**Boliger, byggegrunde
og boforme**

**Kommunikation
eksternt og internt
samarbejde**

De fire indsatsområder er resultatet af en intern workshop i landdistriktsudvalget, hvor udvalget på baggrund af et spørgeskema nåede til enighed om indsatsområderne i en ny strategi. Spørgeskemaet tog afsæt i de udfordringer, der blev arbejdet med i forbindelse med den strategiske landsbyplanlægning (kommuneplanen 2021).

Udvalget blev bedt om at se på udfordringer ud fra følgende spørgsmål:
Hvad er de fem største udfordringer for at sikre god udvikling i kommunens landdistrikter?

Svar blev drøftet på et efterfølgende udvalgsmøde og afslutningsvis endte udvalget ud med at arbejde videre med de fire indsatser. De er efterfølgende

blevet konkretiseret yderligere, da de var omdrejningspunkt ved den årlige landdistriktskonference, der blev afholdt november 2022. Her fik lokalrådene mulighed for at komme med deres inputs til indsatserne, som dermed blev sat ind i en lokal kontekst. Nedenfor er indsatserne desuden sat i relation til byrådets overordnede politiske retning, de såkaldte pejlemærker. Her berører landdistriktsstrategien særligt to pejlemærker, hhv. bæredygtighed og fællesskaber.

Indsatsområde I- Natur, Klima og Energi

Indsatsområdet natur, klima og energi har relation til byrådets ambitioner inden for bæredygtighed og pejlemærket med samme navn. Flere emner på den kommunalpolitiske dagsorden omhandler livet i landdistrikterne. Kollektiv varmforsyning (herunder udfasning af gas), solcelleanlæg, mere biodiversitet mm. er eksempler på tiltag, der tager sit afsæt i naturen/landdistrikterne og er dermed placeret der, hvor landsbyerne er, samt i deres opland.

Da over halvdelen af borgerne i Vejen Kommune bor i landdistrikterne, giver det god mening, at 'natur, klima og energi' er et indsatsområde, som landdistriktsudvalget lægger stor vægt på. Vejen Kommunes byråd har endvidere vedtaget en klimaplan, som led i det nationale DK2020 samarbejde med de øvrige 97 kommuner.

Mange af indsatserne i planen vedrører lokalsamfundene i kommunens landdistrikter, både hvad angår konkrete projekter med og uden borgerinddragelse. Inden for dette indsatsområde finder vi også sikring af adgang til natur, som er landsbyernes primære attraktionsværdier.

Lokalrådene og Vejen Kommune vil i fællesskab arbejde for:

- At sikre en nem adgang til naturen
- Et 'pænt' og rent lokalmiljø
- Attraktive muligheder for at bygge nyt og ombygge eksisterende
- Fælles energikilder: også på landet
- Den grønne omstilling i landdistrikterne

Indsatsområde 2 - Hverdagslivet

Den private og offentlige service er under pres i lokalsamfundene. Flere steder opleves det, at især foreningslivet er under pres, da der i dag er mindre interesse for holdaktiviteter. Nye individuelle fritidsaktiviteter vinder frem på bekostning af fællesskabet. Der skal være plads til begge typer, da det også er et spørgsmål om lokale interesser, men ved at adressere aktuelle udfordringer, kan der sættes ind, der hvor behovet er til stedet.

Specifikt inde for foreningslivet, ses det, at mange faciliteter ikke etableres af kommunen, men ved lokal støtte og/eller fondsfinansiering, dog oftest i et samarbejde mellem lokalsamfund og kommune. Efter etablering er det også lokale kræfter, der står med ansvaret for at sikre driften af de nye lokale mødesteder. Denne tilgang skal fortsat prioriteres. Ildsjælene skal plejes og der skal løbende arbejdes med, hvordan vi får nye ind til at drive det lokale foreningsliv. Dette er en fælles udfordring i hele kommunen, ikke kun forbeholdt de mindre lokalsamfund.

Inde for dette indsatsområde finder vi også demografiske udfordringer. Hverdagslivet bliver udfordret ved at diversiteten i landsbyerne bliver ændret. F.eks. er der en stigning i udlændinge, der ønsker at bosætte sig i vores mange små lokalsamfund. Det hilser vi velkommen, men vi skal også sikre os, at alle føler sig som en del af fællesskabet. Det stiller krav om gentænkning af de lokale fællesskaber – kulturelle forskelle bliver mere og mere synlige. Vejen Kommune vil arbejde for fælles tiltag, så vi også i fremtiden har lokalsamfund, der hylder fællesskabet.

Der bliver flere og flere ældre i kommunen og derfor skal lokalsamfundene også gear sig til at have en større del af ældre borgere. Mange borgere ønsker

at blive boende i deres lokalsamfund så længe som muligt. Det er derfor ikke længere nok at være en god landsby for børnefamilier. Alle aldersgrupper skal medtænkes ift. det gode hverdagsliv.

Hverdagsliv handler også om trafik. Mange pendler til og fra arbejde og derfor ser vi også i de små lokalsamfund meget trafik – og dertil hørende udfordring mht. infrastruktur. Dette er især en udfordring for landsbyer, der ligger strategisk godt ift. infrastruktur, men som samtidig også kendetegnes ved små trygge landsbyer/lokalsamfund. Meget trafik og trygge lokalsamfund lyder dog som en diskrepans, om end det desværre er hverdag for mange af kommunens små lokalsamfund. Dette problem skal en konkret indsats på området arbejde for at løse. Alt i alt skal indsatsområdet 'Hverdagslivet' være med til at understøtte og fremtidssikre lokalsamfund, så de bliver bæredygtige.

Lokalrådene og Vejen Kommune vil i fællesskab arbejde for:

- At borgerne føler en udvikling i lokale projekter og lign. tiltag
- At sætte børn i centrum: understøtte idéer med cykelbane, legepladser og lign.
- At hverdagslivet i landdistrikterne fungerer
- At undersøge muligheden for at lave lokale 'jobbanker' for frivillige
- At sikre det gode foreningsliv i landdistrikterne
- At understøtte fællesskaber: foreninger og arrangementer
- At Vejen Kommune består af levende landsbyer

Indsatsområde 3 - Boliger, byggegrunde og boformer

Byrådet ønsker fortsat, at der er mulighed for at bygge nyt i hele kommunen. Der vil blive set på landsbyafgrænsningerne i de helt små byer. Bygningsfornyelse vil også stadig blive prioriteret, så faldefærdige bygninger kan rives ned. Det vil fremover blive en fælles opgave mellem kommune og lokalsamfund at etablere flere lejeboliger, herunder ombygning af parcelhuse, da det er sandsynligt, at vi fremadrettet vil få en mere differentieret bygningsmasse, der ikke kun består af parcelhuse, men også f.eks. tiny houses, rækkehuse, seniorboliger og bofællesskaber.

Det fysiske udtryk af byerne er en kombination af kommunens og lokalsamfundenes indsats i fællesskab, især steder mellem bygningerne med fælles arealer såsom legepladser og grønne områder. Nogle steder vil man selv igangsætte tiltag, enten med eller uden kommunens hjælp og andre steder vil man

lokalt etablere mere – f.eks. flere grønne områder, større/ekstra legeplads mm.

Lokalrådene og Vejen Kommune vil i fællesskab arbejde for:

- At synliggøre og undersøge mulighederne for etablering af forskellige boformer
- De æstetiske udtryk i de små byer (f.eks. nedrivningstruede og bevarelsesværdige ejendomme)
- At understøtte fællesskabet mellem husene, f.eks. rekreative områder

Indsatsområde 4 - Kommunikation og samarbejde

Vejen Kommunes landdistriktsudvalg ønsker at styrke samarbejdet med lokalrådene ved fortsat at have fokus på videndeling og kommunikation generelt. Dette hænger blandt andet godt i tråd med byrådets ambitioner om at understøtte frivillige og foreninger.

Vejen Kommune vil fortsat arbejde med kommunale indsatser, arrangementer og lignende inden for branding og bosætning af kommunens mange små lokalsamfund. I langt de fleste tilfælde vil det foregå på et samlet plan og ikke med fokus på den enkelte landsby. Undtagelse er dog ved nye byggegrunde. Her vil Vejen Kommune fortsat markedsføre nye grunde med fokus på de lokalsamfund, som grundene er en del af.

Vejen Kommune vil desuden fortsat gerne samarbejde med lokalsamfund, der igangsætter tiltag inden for bosætning og branding, f.eks. med sparring ift. sociale medier, deltagelse til arrangementer mv. Det kunne også være at facilitere workshops og lign. for at understøtte den lokale indsats. Det er oplagt, at emner inden for dette område tages op på den årlige landdistriktskonference.

Inden for kommunikation og samarbejde, vil Vejen Kommune arbejde for, at den direkte relation mellem administration, byråd og lokalråd fortsat prioriteres. De årlige dialogmøder og en årlig landdistriktskonference vil stadig blive afholdt.

Lokalrådene og Vejen Kommune vil i fællesskab arbejde for:

- At opgaver på kort og på lang sigt realiseres og løses i tæt samarbejde og ikke kun forbliver på skrift
- Muligheden for at afholde et seminar, hvor lokalrådene og kommunen lærer at bruge hinanden på bedste måde
- At lokalområderne får en venskabsby, som man lokalt kan sparre med
- At holde fast i de gode fortællinger om vores landsbyer
- At samle lokalråd oftere og afsætte mere tid til møderne

Lokale udviklingsplaner

Vejen Kommunes landdistriktsudvalg ønsker, at der med afsæt i den nye landdistriktsstrategi lægges en plan for udarbejdelse af nye og/eller opdaterede lokale udviklingsplaner. De fleste, der stadig henvises til, er udarbejdet i 2016. I relation til den nye landdistriktsstrategi, forventes det at de lokale udviklingsplaner indeholder flere af nævnte indsatsområder. Det vil dog være forskelligt, hvor meget de enkelte indsatser vægtes lokalt, da Vejen Kommune består af mange forskellige lokalsamfund– nogle emner fylder mere end andre. Det anbefales, at udviklingsplanerne bliver kortfattede og handlingsorienterede.

De lokale udviklingsplaner udarbejdes i et samarbejde mellem lokalsamfundene og kommunen, der vil bl.a. blive udarbejdet skabeloner til dette formål. Skabelonerne skal dog rumme plads til forskelligheder, da ikke to landsbyer er ens og alle har forskellige muligheder og udfordringer. Denne diversitet skal de lokale udviklingsplaner afspejle og derfor skal skabelonen til udviklingsplanerne give plads til dette.

